

Tyresö 2017-10-24

Återskapa äkta valfrihet inom hemtjänsten

Av socialtjänstlagen (2001:453) följer att insatserna inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet och att utförandet ska ske med hjälp av personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Kvaliteten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras. I slutändan är det kommunen som ansvarar för kvaliteten, oavsett vem som är utförare. Detta måste ske genom ett ändamålsenligt uppföljningsarbete avseende utförarna.

Lagen (2008:962) om valfrihetssystem (LOV) är en förfarandelagstiftning. LOV reglerar hur en upphandlande myndighet ska gå till väga vid upphandling av tjänster inom bland annat socialtjänsten. Ett valfrihetssystem ska annonseras löpande i en nationell databas och leverantörer kan när som helst under ett pågående valfrihetssystem ansöka om att delta i detta. För att bli godkänd måste leverantören uppfylla vissa i förfrågningsunderlaget ställda krav. Därefter tecknar kommunen avtal med de leverantörer som blivit godkända.

Intentionerna med LOV har alldeles säkert varit goda, både från lagstiftarna och från de kommuner som har infört systemet. Reformens intentioner var att valfriheten skulle bli större, kvaliteten högre och verksamheterna mer effektiva.

I Tyresö kommun finns LOV bland annat inom hemtjänsten. Där är samtliga utförare i valfrihetssystemet icke-valsalternativ enligt ett turordningssystem. LOV kan medföra ett stort antal utförare. Därmed ställs höga krav på kommunen att kvalitetssäkra och följa upp att verksamheterna svarar mot de krav som ställs i de ingångna avtalen. Eftersom bedömning av nya anbud ska ske kontinuerligt krävs också att kommunen har kapacitet att löpande bedöma inkomna anbud och att därefter teckna avtal med nya utförare.

Nu har reformen levt tillräckligt länge för att kunna utvärderas. Någon översyn har, oss veterligen, inte gjorts i Tyresö. Däremot har flera forskningsstudier gjorts och ännu fler utvärderingar har presenterats. Evidensen är tydlig, egentligen inga av intentionerna har uppnåtts.

Lagen har fått stora ekonomiska konsekvenser, kostnaden för administration har skjutit i höjden. Flera studier visar att mer skattepengar går till administration och att mindre pengar används i verksamheterna efter reformen. Vid upphandlingsförfarande enligt LOV betalas alltså mer pengar till mindre omsorg än vid andra upphandlingssystem.

Det kanske mest illavarslande med den forskning som finns att tillgå är ändå att systemet skapar en illusion av valfrihet, eller som en forskare vid Umeå universitet uttryckte det: ”LOV skapar ofrihet och ger mardrömmar”. Evidensen är tydlig; LOV innebär visserligen etableringsfrihet för företagen, men omsorgen får inte större mångfald, brukaren får svårare att välja och professionen blir utsatt.

Tydliga effekter som konstateras är att kommuner som har infört LOV betalar mer pengar för mindre omsorg och sämre valfrihet. Tidigare tillämpades Lagen om offentlig upphandling (LOU) i Tyresö. Med LOU får brukaren större inflytande över sin omsorg, får lättare att välja sin utförare och får större professionellt stöd i både utformning och val. Professionen hade en bättre arbetsmiljö och mindre arbetsbörda innan införandet av LOV.

Forskningen om LOV är tydlig: valfriheten blir sämre för den enskilde och ger sämre ekonomiska förutsättningar för kommunen.

Med stöd av vad som angetts ovan yrkas:

Att Tyresö kommun snarast inleder ett arbete för att återgå till LOU för upphandling inom hemtjänst och socialpsykiatriskt boendestöd i hemmiljö.

För den socialdemokratiska kommunfullmäktigegruppen

Carl Johan Karlson

Anita Mattsson